

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERMEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bonma, Zwolle; Dr K. Fernhout, Vriesland; Prof. Dr F. W. Groshede, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijder, Rotterdam; G. Meijma, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr J. C. Bullmann, Utrecht; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thäga, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; E. Visser, Arnhem; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 30000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f1.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentie: 25 ct. p. regel — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Genot en geluk in den modernen tijd. III — Uit de Schrift: Reformatie en Verleden (Openb. 2:5). — Kerkelijk Leven: Synodeindrukken, VIII. De mogelijkheden van onze Vrije Universiteit. — Geestelijke Advies: Verborgenen en groepenarbeid wil Gods. — Lit. en Kunst: O. Huyssch, Cirkelgang. — Het boek van de Week: De Wereld van Willem Clissold. — Opvoeding en Onderwijs: Lichamelijke oefening. — Uit de Buitenlandsche Kerken. — Stemmen uit onze Kerken. — Persuachouw. — Kerknieuws.

GENOT EN GELUK IN DEN MODERNEN TIJD.

III.

Ongetwijfeld is het waar dat de moderne tijd met zijn intellectueel kennen en technisch-kunnen het menschelek leven ongemeen heeft verrijkt.

Maar ook hier geldt de regel dat rijkdom nog geen geluk brengt.

Nimmer is er een tijd geweest, waarin uitvindingen en ontdekkingen haar gaven zoo met kwistige hand onder de menschen hebben uitgestrooid en het bestaan op aarde zoo hebben vergemakkelijkt en veraangenaamd als de tijd waarin wij nu leven.

Maar ook de „machinale aera", het tijdperk der overheersching van de techniek, heeft zijn zwakke plekken.

Latens we nog eenmaal tot Ford teruggaan, wiens explicaties voor wie nadenken buitengewoon leerzaam zijn, minder om wat hij zegt, dan wel om wat hij veronderstelt.

De industrie — zegt Ford — heeft onbegrensde ontplooiing van noode. Nu, het is mogelijk haar die te verschaffen, want haar afzetgebied is de wereld. Maar hij vergeet dat hij hier heel handig het woord *wereld* in de plaats van *menschen* heeft gezet. De *wereld* is een onbegrensde mogelijkheid. Maar de *menschen*, dat is een vrijwel constante grootheid. En wat constant is, is begrensd. Met dit *begrensd* bedoel ik minder de quantiteit, want die is nog al aardig groot, maar de qualiteit, die ten slotte beheerscht wordt door de vraag wat één mensch in zijn leven kan gebruiken, kan genieten, kan verwerken aan ontspanning, aan genot, aan amusement.

Waarom — zoo vroeg Ford aan zijn collega's — protesteert ge tegen den wensch om de ledige uren der arbeiders te vermeerdereu?

Vergeet niet dat voor gebruiken even zoo goed tijd noodig is als voor voortbrengen. Wat zou voortbrengen baten zonder gebruik?

Maar Ford zelf denkt er niet aan dat de tijd van den verbruikenden mensch niet tot in het eindeloze kan vermeerdereu worden.

De tijd van een mensch is maar begrensd. Hij heeft geen vierentwintig uur per etmaal beschikbaar om consument te zijn, al kort hij zijn slaap tot het geringste aantal uren in, gelijk helaas vele genotzuchtige menschen doen, die bij hun dulle jacht op genot hun eigen lichaam verwoesten door het moedwillig den zegen van een gezonden en voldoende slaap te onthouden. Toch laat noch het lichaam, noch de geest van den mensch met zich spotten; op de slaapuren kan nooit duurzaam uitgespaard of er komt een schadelijke achterstand; spieren en zenuwen behoeven rust en hunne vorderingen kunnen wel even uitgesteld, maar niet afgesteld worden.

Als het loon van den arbeider gelijk zal blijven bij een tot 40 uren verkorte arbeidsweek, dan moet het werk zelf nog intensiever geschieden dan tot dusver, in een nog meer versneld tempo. Sterker machines moeten ter beschikking gesteld, maar ook bij den mensch moet de motor sneller draaien.

Wanneer wij deze lijn nu echter doortrekken naar de zijde van het *genot* na den arbeid, dan gevoelt men welk een verwoestende factor er in de geschiedenis van den enkeling en van de massa is ingevoegd.

De wereld van onzen tijd eist zich ziek aan de schoone vruchten der beschaving, ja, zij eet zich, als het niet verandert, den dood bij haar jachtig opslokken van den nektar en ambrosijn van het genot.

Want, maar mate de slinger naar den arbeidskant verder doorslaat, omdat de voortbrenger onder hooger druk moet werken, maar diezelfde mate zal daarna de slinger doorslaan naar de zijde van het amusement. En aan deze zijde kan geen machine het werk overnemen. De geestes- en lichaamskrachten van den mensch zijn bij uitstek gelimiteerd.

Dit nu is de groote kwaal van onzen tijd: de genotzucht. Jong en oud is met deze epidemie aangetast.

Ieder wil van alles in het leven genieten, vaak ontijdig,

steeds veel en lang. Met onstuimigen hartstocht werpt men zich op de bokalen der vreugde. De behoeften zijn tot vele vermeerdereu. De begeerten zijn tot het uiterste geprikkeld. De lusten op het krachtigst opgewekt. Maar de tijd, dien de mensch voor dit alles ter beschikking heeft, is maar zeer gering. Arbeid en slaap nemen vele uren in beslag. De rest — dat is het eigenlijke. Sterk is die wil tot genot bij den modernen mensch, sterker dan de wil tot macht, zooals Schopenhauer dien zag. Willem Kloos in zijn jeugdijaren zong al van de machtige begeerte naar genieten, die met de passie het lichaam doorstroomde, en och — wat was de amusementsagenda in die jaren nog maar schraal en ijl.

Nauwelijks legt tegenwoordig menig arbeider zijn gereedschap neer — nauwelijks heeft menige vrouw haar tot het uiterste beperkte huishoudtaak volbracht, of zij bestijgen hun plaatsen in den draaimolen van het amusement. Schouwburg en gehoorzaal staan meestal ontvolkt, het genot van cinema, café en danspaleis is reëler, zinnelijker, directer. Wat is begeerlijker voor den jongen man en het meisje dan zich uit te leven, en ongebonden de narigheid van het leven, het zure van de dagtaak te vergeten, niet meer bij de zachtwiegende reidansen der vroegere generaties, maar bij den verrukkelijken ezelopstap van de Charleston en andere onstuimige nitingen van primitieve instincten, gezweven nog van de hecatomben die op het altaar der sport worden gebracht.

Al wat met lust, vreugd, genot, amusement saamhangt, is het hoogst begeerlijke goed der ultra-moderne jeugd, die buiten God en zijn gebod grootgebracht, door geen barrière van fatsoen, van moraal, van hooger en nobel bedoelen zich laat tegenhouden. Zelfs de gedachte aan het ijdele van het leven, en het onvermijdelijke van het sterven, is niet in staat de genotzoekers hun schuimende bokalen voor een oogenblik te doen neerzetten om zich even zelfbezinning te gunnen. Veeleer drinkt men met voller teugen, als het zwarte gewaad van den dood voorbij ritselt, en de slachtoffers hier en daar neerzinken.

Felix Timmermans' nieuwste boek, *Schoon Lier*, laat het ons zoo eerlijk zien, dit onstuimig genotzoeken in het Vlaamsche land, waar ook Pallieter geboren werd, de „dagenmelker", dien ge immer werkende vindt, alleen maar genietende, volop en meer, en nog.

Als in Lier, waar op elke vijftien huizen een herberg is, en pleziermaken het voornaamste punt van het agendum uitmaakt, iemand begraven wordt, dan is het eind van aller bedenking over den doode: laat ons er maar goed van leven, want 't is zoo rap met een mensch gedaan. „De vrouwen koopen daarom een vierdele worsten meer, en de venten pakken een dobbel pint bier." En wie van armoede niet meegenieten kunnen, toonen den gemeeliken trek, zooals de dikke schoenmaker van wien de schrijver vertelt, die 's middags „zuchtend aan den hoek van de vleeschhalle komt zien wie het werken heeft uitgevonden, maar hij ziet niemand en gaat zuchtend terug naar zijn schoenmakerspikkel".

En in het *Oude Huis* van Mevr Ammers Kühlen geven de opstandige jongelui „een dansfui, om Tot Immerzeel te troosten, die voor d'r candidaats gezakt is" en de vader in dat moderne huisgezin vraagt: „Waarom zou je niet van je leven genieten wat je kunt, eruit halen wat je kunt... dat is het devies van het jonge geslacht en ik ben gaan begrijpen, dat het de eenige, ware levenswijze is. De menschen van onzen tijd weten tenminste te leven, ... wat zaten wij vroeger vast aan allerlei morele scrupules en ethische overwegingen, wat een stomme nulschuikens waren we, niet dat overgeleverde begrip dat je plicht, je werk, de zorg voor je gezin het eenige was waar een getrouwd man zich nog om had te bekommeren. Wat heeft mijn vader, die in z'n jeugd toch ook heusch geen zoete jongen was geweest, maar één met spirit en temperament ... wat heeft hij in later jaren anders gedaan dan werken, werken en zorgen? Wat had-ie ooit voor levensgenot behalve eens in de week een debatingclub met een paar vrienden, en twee maal in den zomer een vrijen dag, waarop hij aan de Kaag ging visschen".

Ja, de oude professor had wel gelijk die tot Dr Wijsman zeide, eens de ultra-moderne doctores, maar die nu, oud geworden, zich ging vestigen in een nog veel verder geavanceerd gezin, met opgegroeide kinderen: „U weet niet wat een wonderlijke en verdwaasde kermis tegenwoordig het leven is".

Een ding staat echter vast: ook in het *genieten* geldt: „qui trop embrasse, mal étreint", wie te veel tegelijk wil hebben, krijgt niets.

Voor een oogenblik kan de draaimolen van het amusement snel gaan en genotgilletjes wekken bij de debutanten; pas maar op, straks worden ze duizelig!

De motor van het genot is geen machine, het getal der toeren kan niet voortdurend vermeerdereu. Het gaat maar tot een bepaald punt, vooral, ja vooral, in het genot.

De verzadigde ziel versmaadt zoo licht ook het natuurlijk honigzeem. Er zijn grenzen aan wat we opnemen en verwerken kunnen.

En nu staat het, zowel psychisch als empirisch, vast dat wanneer een mensch te veel dingen genieten wil in een beperkten tijd, hij deze slechts even kan aanroeren.

Men zet er slechts den mond aan; als men wil gaan drinken met volle teugen is de beker al weg, en wordt er een andere op de hand gezet, maar ook uit dezen worden slechts een paar druppels gegund, enz.

Echt genot isoleert, neemt de dingen alleen, apart, met toewijding, met gespannen aandacht, met toegewende begeerte; dit vraagt rust, overgave, tijd, evenwichtigheid, vreugdevolle zieleactie, harmonie tusschen subject en object.

Ge ziet het aan vele quasi-bereide Amerikanen, die in de een of andere horde mee de heerlijkste oorden van Europa langs-gejakkerd zijn. Ze kunnen zeggen dat ze er geweest zijn — maar daar is 't ook mee uit; genoten hebben ze niet, omdat daar geen tijd voor was; ze mochten alleen de plaatsen zien waar ze, tijd en geld dienende, hadden kunnen genieten, zij hebben „seen the world in a night-Ford" („s nachts de wereld in een Ford zittende bekeken") want als onze geest oververzadigd is van indrukken, neemt hij geen nieuwe op, evenmin als een doornatte spons nieuw water meer inzuigt.

Ja, de mensch van onzen tijd, de arme, de ongetrooste, hij heeft in zijn hart gezegd: „nu welan, ik zal u beproeven door vreugde, derhalve zie het goede aan".

Maar zie, ook dat was ijdelheid.

Dit is de wereld, waarin wij nu leven. Als wij zelf maar niet van haar zijn, innulende de ijdele vreugd in 's boezen tent voor den schat des harten, die het deel is van de kinderen der waarheid.

Daarom moeten we de vraag onder het oog zien: heeft de cultuur in haar verhoogde expansie langs den weg van het genot aan den modernen mensch gebracht, wat deze vóór alles had gehoopt, het verloren paradijs, herwonnen geluk, gemoedsrust, vrede in het hart?

F. C. M.

UIT DE SCHRIFT.

Reformatie en Verleden.

Gedenkt dan, waarvan gij uitgevallen zijt en bekeert u en doet de eerste werken; en zoo niet, ik zal u haastiglijk bijkomen en zal u kandelelaar van zijn plaats wezen, indien gij u niet bekeert. Openb. 2:5.

Elke reformatie moet aanknoopen bij het verleden. Bij het ver verleden, indien er in het leven een afval, een inzinking kwam. Bij het onmiddellijk voorafgaand verleden, indien er was een voortgang van kracht tot kracht.

Dat geldt van alle kerkelijke reformatie.

Dat geldt krachtiger nog van het uitgangspunt van alle verdere reformatie, n.l. de reformatie van het hart.

Indien het u, mijn ziel, vroeger beter was dan nu, indien gij voorheen meer leefdet uit de dierbaarheid van Christus, indien gij toen sterker dan nu de waarheid ervaartet van Jezus' woord: de Vader zelf heeft u lief, indien de eerste liefde door u werd verlaten, moet gij, het koste wat het kost, terug.

Terug naar de plaats, waar gij het voor het laatst goed hebt gehad in de gemeenschapsoefening met uw God.

Terug naar het oogenblik, dat de draad uwer eerste liefde brak.

Alles wat gij sinds dien tijd hebt gewonnen en verworven, hebt gij te laten liggen, om terug te keeren tot dat zalige punt, om weer te doen wat gij destijds deed: de eerste, de liefde-werken.